

PIERWSZE POWOJENNE DNI

Zaraz po odzyskaniu wolności (8 maja 1945 roku) gospodarze Świebodzic, a właściwie Fryborka (Fryborga) - bo taka nazwa obowiązywała do 1946 roku - rozpoczęli organizowanie władzy w mieście. Działali na mocy decyzji Pełnomocnika Rządu Polskiego dla okręgu 16, urzędującego w Świdnicy. Chronologia pierwszych wydarzeń była typowa dla miast, które powróciły do Macierzy. Pierwsze zorganizowane grupy ludzi przybywały do miasta z pełną świadomością przywrócenia mu polskiego charakteru. Piętnastoosobową grupę (sami mężczyźni) zorganizował jako pierwszy pan Sendlak w Miejskiej Górze koło Rawicza. Grupa ta przyjechała do Świebodzic samochodem wypożyczonym w cukrowni na własnym terenie. Następne dwie grupy zorganizował Józef Romiński - pierwszy burmistrz miasta. W grupach tych przybyli między innymi panowie: Głabś, Rojda, Jedliński, Szumny, Amrol, R.Knychala, F.Knychala, Koncewicz, Cichy, Kozłowski, Hałdzyński. W międzyczasie przybywają też migranci z różnych terenów kraju i z zagranicy. W 1945 roku byli to w większości mieszkańcy województwa krakowskiego i poznańskiego, a w 1946 osoby przesiedlone z terenów ZSRR. Wymienia się wśród nich takie nazwiska jak: Nogieć, Sycz, Próchno, Pawelczyk, Marciniak, Laurowski, Adamek i Mendyka. Pionierami byli także ci, którzy byli w Świebodzicach z różnych innych przyczyn (zesłani na przymusowe roboty czy odłączeni od transportu) jeszcze przed wyzwoleniem miasta jak np.: trzej bracia Rzepeccy, ksiądz Lorek, Rybiński, Ziąja. Stan miasta i jego zakładów, jak wspominają jego pierwsi mieszkańcy, przedstawiał się bardzo źle. Budynki były popalone i zniszczone, często na skutek kradzieży (szabru). Park maszynowy w fabrykach został zdemontowany i wywieziony. W mieście grasowały bandy i istniały kłopoty z wysiedlaniem ludności niemieckiej. W takich warunkach rozpoczął się kolejny okres historii miasta Świebodzice.

Chronologia dziejów

1947

W styczniu powstaje pierwszy klub przyzakładowy przy ul. Kolejowej (Zakładów Odzieżowych „Rafio”).

Przy ul. Świdnickiej powstaje Gimnazjum Państwowe należące do Państwowej Fabryki Mebli (obecnie Zespół Szkół Zawodowych przy ul. Piłsudskiego).

1948

Budynek Gimnazjum Przemysłowego przy ul. Świdnickiej (z pierwszomajową dekoracją - portrety Stalina i Bieruta) obecnie siedziba Szkoły Podstawowej Nr 3.

Uruchomiony zostaje Zakład Nr XXXII obecnego „Termetu”.

W lutym następuje przekazanie budynku dla Szkoły Podstawowej Nr 2 (przy ul. Szkolnej 2)

Powstaje Klub Sportowy „Elektryk”

1949

W styczniu następuje uroczyste przekazanie do użytku Biblioteki Miejskiej

Powstaje przedszkole przy ul. Ofiar Oświęcimskich.

1950

Następuje zniesienie dualizmu administracyjnego. Znosi się Zarząd Miejski, funkcję organu wykonawczego i zarządzającego przejmuje Prezydium Miejskiej Rady Narodowej. Pierwszą przewodniczącą Prezydium MRN zostaje Zofia Wiatrakowa.

ZAE „Refa” uruchamiają przedszkole zakładowe.

Powstają dalsze zakładowe kluby sportowe, m.in.: „Włóknierz” i „Unia”

1951

Rozpoczynają działalność: Fabryka Lin i Sznurów Technicznych „Defalin” oraz Browar.

1 września dokonano otwarcia Szkoły Ogólnokształcącej stopnia podstawowego i Licealnego Towarzystwa Przyjaciół Dzieci.

CO WARTO ZOBACZYĆ
W ŚWIEBODZICACH

ZESPÓŁ RYNKOWY

Rynek ma kształt czworoboku wydłużonego na osi północ-południe. Otacza go duży kompleks kamieniczek, przeważnie z XIX wieku, na środku klasycystyczny ratusz. Mimo starej zabudowy, brak w Ryнку zabytków starszych niż z trzeciego ćwierćwiecza XVIII i XIX wieku. Wcześniejsze strawił pożar.

Pierwsze wzmianki o tym kompleksie zabudowań pochodzą z XV wieku. W latach 1492-1510 z okazji przyznania przez Władysława Jagiellończyka miastu przywileju prowadzenia i organizowania

jarmarków, Rynek przybrał charakter placu targowego. Odbudowany po wielkim pożarze Świebodzic w 1774 roku, przybrał zachowaną do dziś zabudowę. samo

centrum rynku zajmuje klasycystyczny ratusz. Pierwsze wzmianki o nim pochodzą z połowy XV wieku, kiedy to wymieniano go jako siedzibę rady miejskiej. Wokół niego znajdowały się kramy rzemieślników. Podczas wojen śląskich pomiędzy Prusami i Austrią miasto zostało zajęte przez wojska króla Prus Fryderyka II wówczas to ratusz został przekształcony na świątynię protestancką. Budowla ta niestety spłonęła podczas wielkiego pożaru miasta w 1774r. Ratusz który dziś widzimy na rynku powstał w wyniku odbudowy która objęła miasto w latach 1779-1781. Został zaprojektowany przez znanego niemieckiego architekta Chrystiana Schultza twórcy m.in. kościoła św. Piotra i Pawła. Ostatnie renowacje i remonty miały miejsce w naszym stuleciu.

1952

Z dniem 1 stycznia powstaje Miejski Zarząd Budynków Mieszkalnych powołany do administracji i eksploatacji budynków mieszkalnych a także działalności remontowej.

Powstają Zakłady Remontu Maszyn Przemysłu Włókienniczego „Famalen” Zakłady „Termet” uruchamiają przedszkole zakładowe.

1953

Pelcznica zostaje włączona do Świebodzic.

Kino „Wolność” zostaje przeniesione do budynku przy ul. Mickiewicza. Buduje się Osiedle WSK - 4 budynki mieszkalne.

1954

Zakłady „Termet” uruchamiają kolejne przedszkole zakładowe.

Otwarto kolejną szkołę podstawową przy ul. Świdnickiej (obecnie nr 3)

Powstaje klub przyzakładowy „Metalowiec” (Zakładów „Termet”)

Powstaje Spółdzielnia Pracy Przemysłu Spożywczego „Wrocławianka” przy ul. Wałbrzyskiej (przez znaczny okres czasu Spółdzielnia „Zorza”)

1955

Przy Zakładach Lniarskich powstaje klub „Włókniarz”

Remontuje się ulice w mieście. Buduje się osiedle przy ul. Strzeleckiej.

Ratusz w zielonym płaszczku z winobluszczu i stylowymi latarniami przed wejściem.

1956

Wprowadzono komunikację miejską. Włączono do miasta część ulicy Granicznej.

1957

Stan ilościowy sieci placówek handlowych: 57 uspołecznionych, 16 prywatnych oraz 71 zakładów rzemieślniczych.

Po licznych zmianach dochodzi do połączenia wszystkich klubów sportowych

w mieście w jeden klub sportowy, który przybiera nazwę Międzyzakładowego Klubu Sportowego „Victoria”.

29 października powstaje Fabryka Urządzeń Klimatyzacyjnych - Wentylacyjnych „Klimator”.

Zostaje otwarta Szkoła Podstawowa Nr 5 przy ul. Piłsudskiego.

Dwa powyższe zdjęcia przedstawiają 1-majowy pochód w roku 1946

Jan Mikulicz

Wśród mieszkańców Świebodzic jest wielu, których sława przekroczyła granice miasta. Jednak w sondażu na najsłynniejszego mieszkańca wygrałby zapewne Jan Mikulicz.

Profesor dr Jan Mikulicz (1850-1905) to światowej sławy chirurg. Urodził się w Czerniowcach. Pracę naukową i praktykę lekarską prowadził w Krakowie (Uniwersytet Jagielloński) i na uniwersytecie w Królewcu (Uniwersytet Królewiecki). W roku 1890 przeniósł się do Wrocławia, gdzie podjął pracę na Uniwersytecie Wrocławskim, zdobywając sławę świetnego wykładowcy i nauczyciela. Doskonaly chirurg, przeprowadził wiele trudnych i skomplikowanych operacji: między innymi jako jeden z pierwszych dokonał resekcji żołądka. W 1873 roku przeprowadził z powodzeniem operację wycięcia raka krtani.

Dał się poznać również jako doskonały organizator. Założył prywatną klinikę chirurgiczną we Wrocławiu (do dziś przetrwały założone pod jego nadzorem kliniki przy ulicy Chałubińskiego). Powracało w niej do zdrowia wielu pacjentów różnych narodowości. Jedną z najgłośniejszych operacji było otwarcie i wyjęcie kuli pistoletowej z głowy pacjenta. Operacja powiodła się, a pacjent odzyskał zdrowie tracąc zaledwie część włosów na jednej połowie głowy. "Dziennik Poznański" pisał: "... Użyto tedy promieni Roentgena i po dłuższych, nader trudnych badaniach stwierdzono miejsce pod chirurgicznej dr. Mikulicza otworzył czaszkę i wyjął kulę, która

czaszką gdzie kula spoczywała. Dyrektor kliniki osiadła w prawej części czaszki pomiędzy zwojami mózgu, a która, nie uszkodziwszy naczyń, wywierała tylko nacisk na prawą część mózgu. Ponieważ zaś prawa część mózgu jest głównym organem lewej części ciała, więc nacisk na odnośną część mózgu był powodem niemocy w lewym ramieniu". W klinice wrocławskiej pod nadzorem Mikulicza pracowało wielu zdolnych lekarzy. Jednym z najbardziej znanych uczniów Mikulicza był berliński

Zdjęcia: górne - dom Mikulicza, obok - grób rodzinny na cmentarzu komunalnym przy ul. Wałbrzyskiej

chirurg Ferdynand Sauerbruch, pomysłodawca i konstruktor komory podciśnieniowej. Urządzenie to, poprzez wytwarzaną różnicę ciśnień, umożliwiało przeprowadzenie operacji w obrębie klatki piersiowej pacjenta. Dr Mikulicz dużo czasu poświęcał studiom nad sterylizacją. Od lekarzy wchodzących do sali operacyjnej wymagał też odpowiedniego stroju.

Za swoje zasługi otrzymał od cesarza austriackiego pozwolenie na używanie tytułu szlacheckiego -von Mikulicz-Radecki. Akademia w Rzymie mianowała go swoim honorowym członkiem. Grób Jana Mikulicza znajduje się na cmentarzu komunalnym przy ul. Wałbrzyskiej w Świebodzicach. Jego imieniem nazwano Szpital Miejski oraz ulicę, przy której w swoim dworcu wraz z rodziną zamieszkiwał. Obiekt ten przetrwał do dnia dzisiejszego.

FAUNA

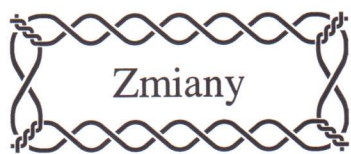
Podobnie jak szata roślinna, również świat zwierzęcy (fauna) ukształtował się głównie po ostatnim zlodowaceniu. Dotyczy to zwłaszcza zwierząt bezkręgowych. W okolicach miasta, zwłaszcza na terenie Książańskiego Parku Krajobrazowego, spotkać można wiele interesujących gatunków mięczaków (wśród prawie 90 gatunków takie jak: bursztynka wysmukła, świdrzyk ozdobny, łamliwy i mały, pomrowy czy ślimak karpacki oraz wiele innych, bardzo rzadkich mięczaków) oraz pajęczaków (prawie 200 gatunków. Bogaty jest również zestaw owadów, z takich rodzin jak: bąkowate (bąk bydlęcy), biedronkowate (biedronka siedmiokropka), biegaczowate (biegacz wkręgaty i skórzasty), bielinkowate (bielinek kapustnik), brudnicowate (brudnica mniszka), komarowate (komar brzęczący), kornikowate (kornik drukarz), molowate (mól korzusznik i odzieżowy), mrówkowate (chroniona mrówka rudnica i mrówka faraona), muchowate (mucha domowa), osowate (osa), pasikonikowate (pasikonik zielony), paziowate (paź królowej), pchłowate (pchła ludzka), pluskowate (pluskwa domowa), pszczołowate (pszczoła miodna, trzmiel), szczecionogi (popularny w naszych łązienkach rybnik cukrowy), stonkowate (stonka ziemniaczana), świerszczowate (świerszcz domowy), ryjkowcowate (wołek), wszowate (wesz ludzka) i żukowate (chrabąszcz, żuk). Obecne są również liczne gatunki chronione (jak np. koziróg bukowiec, biegacz fiołkowy, biegacz zielonozłoty, tęcznik lonkarz i tęcznik mniejszy).

Wśród niższych zwierząt kręgowych (płazy, gady) spotkać można rzadkie gatunki chronione: traszka, salamandra płamista, grzebiuszka ziemna, rzekotka drzewna a także jaszczurka zwinna, gniewosz płamisty, padalec i zaskroniec.

Wśród ptaków spotkać można zarówno pospolite gawrony, wróble właściwe, szpaki europejskie, jak i chronione gatunki drozda śpiewaka, kosa, sowy płomykówki, orzechówki, pliszki górskiej, kowalika, pluszcza, kukułki, gołębia turkawki, jastrzębia, pustulki, myszołowa zwyczajnego, sikorki bogatki, czubatki i czarnogłowej, dzięcioła dużego, czarnego i zielonego. Pojawiają się także: zięba, gil, gołąb grzywacz, sójka pospolita czy krogulec. Powszechne są również gatunki żyjące w pobliżu siedzib ludzkich jak: jaskółki, pokrzewki, kawki czy wróble mazurki oraz skowronki.

Gromada ssaków nie jest reprezentowana zbyt licznie, zwłaszcza ze względu na bezpośrednią bliskość miasta. Z małych ssaków spotkać można m.in. jeża, kreta, ryjówkę górską i aksamitną, a także badylarkę, mysz polną i domową. Obecne są również szczury wędrowne. Z większych ssaków obecne są: wiewiórka pospolita, zając szarak, lis, sarna, łasica, dzik i coraz rzadszy jeleni szlachetny. Wokół zamku Książ spotkać można 8 gatunków nietoperzy (wszystkie chronione). Coraz liczniejsze są natomiast zwierzęta udomowione, zwłaszcza ptaki (kury, kaczki, gęsi, gołębie, indyki, perliczki) i ssaki (psy, koty, konie, krowy, owce, świnie, kozy, króliki itd.).

Silna presja człowieka na środowisko przyrodnicze nie sprzyja istnieniu dzikich gatunków zwierząt, ograniczając zarówno zasięg, jak i liczebność poszczególnych gatunków. Dowodem tego jest praktyczna likwidacja życia biologicznego w przepływającej przez miasto rzece Pelcznica.

Skrzyżowanie ulic: Strzegomskiej i Krasickiego